

20.08.2024

Skriftlig innspill fra Miljømerking Norge/Svanemerket (Innspill - 24/2522)

Vi takker for muligheten til å sende skriftlige innspill, og håper de kan komme til nytte i ekspertgruppa for sirkulær økonomi sitt arbeid.

De største utfordringene

Generelt sett er det viktig å legge til rette for at det tas ut færre ressurser fra naturen, og at produkter brukes lengst mulig. Gode produsentansvarsordninger kan og bør bidra til dette, for eksempel når det gjelder tekstilbransjen. Her fører store produksjonsvolumer og overforbruk til belastning på naturressurser, store klimagassutslipp og enorme avfallsproblemer.

Mange virksomheter forteller oss at de ønsker å bli mer sirkulære, men de savner et system der "avfall" og ting til overs fra noen kan kjøpes av andre som vil bruke det i sine produkter. Gjelder også rester fra produksjonen hos én bedrift som kan brukes som deler eller ingredienser i produksjonen hos andre produkter. De savner et system, en slags markeds plass, også for dette.

- Manglende teknologier
 - For eksempel når det gjelder gjenbruk av tekstilfibre, finnes det svært lite fiber-til-fiber gjenvinning i dag. Dermed blir det nesten umulig for produsenter å sikre seg jevn tilgang på resirkulerte fibre de kan bruke i produksjonen. Dette er til hinder for økt sirkularitet i tekstilbransjen, som jo er svært miljøbelastende.
 - Ombruk av byggematerialer er også svært viktig for økt sirkularitet. Her er en utfordring at det er krevende å undersøke om de gamle byggematerialene inneholder kjemikalier som er helse- eller miljøskadelige, og som ikke burde brukes på nytt på grunn av dette. Det er jo materialene vi ønsker å bruke på nytt, ikke miljøgiftene. Teknologi eller metoder som gjør slike undersøkelser enklere og billigere å gjennomføre, kan bidra til økt ombruk. Ønsker strengere regulering av kjemikalier, myndighetene kan se til Svanemerkets krav, så de ikke er lov å bruke de skadelige kjemikaliene.
- Manglende kunnskap eller bevissthet
 - Et mantra for oss er at hvis du skal få produsenter, innkjøpere og forbrukere til å ta gode miljøvalg, må det være enkelt for dem å gjøre det:
 - Det må være enkelt for produsenter å vite hvor de får tak i ombrukte og kvalitetssikrede materialer – og hvor de selv kan levere overskuddsmateriale
 - Det må være enkelt for forbrukere å sortere og avhende brukte produkter og materialer slik at mest mulig kan brukes på nytt

- Manglende avgifter eller subsidier
 - Det vi vil ha mer av, kan ikke være det dyreste og det som er vanskeligst å få til. I tillegg til at det må være enkelt å få tak i og selv levere fra seg brukte materialer eller produkter, kan ikke dette være det som koster mest. Avgifter bør innrettes slik at det koster mer hvis handlingen ikke bidrar til økt sirkularitet og redusert miljøbelastning.
 - Forskningsrådets NORKLIMA-prosjekt¹ viste bl.a. at bedre informasjon til folk om hva pengene brukes til kan være et godt tiltak for å øke aksepten for høyere miljøavgifter. Spesielt om pengene øremerkes til miljøtiltak.
 - Dokumentavgiften må endres slik at det blir mer lønnsomt å rehabilitere bygg i stedet for å rive og bygge nytt.
 - Merverdiavgiften på salg av ombruksvarer må endres for å stimulere til mer ombruk av brukte byggematerialer.

Behov for endringer i dagens virkemiddelbruk

Å bruke **avgifter** aktivt for å stimulere til økt ombruk av materialer er en åpenbar mulighet. Både når det gjelder byggevarer og tekstiler trenger vi raskt bedre **nasjonale systemer** for å:

- samle inn produkter og materialer
- kvalitetssikre dem
- distribuere dem til produsenter

På tampen av 2021 gjorde Miljømerking Norge en forbrukerundersøkelse der vi spurte folk om de visste hva sirkulær økonomi er. Bare én av fem svarte at de forbandt sirkulær økonomi med gjenbruk eller gjenvinning. Vi tror begrepet «sirkulær økonomi» er ullent for mange, og da er det jo heller ikke så enkelt å utføre handlinger som støtter opp om dette. Bedre informasjon og motivasjon til folk om hva sirkulær økonomi er – i praksis, i deres hverdag – hvorfor det er viktig og at det faktisk betyr noe hva den enkelte gjør, vil kunne bidra til at flere tar bevisste valg som bidrar til den nødvendige omstillingen.

Svanemerket som verktøy for sirkulær økonomi

Svanemerket er et helhetlig miljømerke. Vi stiller krav til alle relevante miljøproblemer, både relatert til natur, ressursforbruk, klima, bruk av kjemikalier etc. Målet med Svanemerket er å redusere forbrukets samlede miljøbelastning. Derfor vurderer vi hele produktets livssyklus fra råvarer til produksjon, bruk, avfall og resirkulering når vi utvikler kravene til svanemerkede produkter. Vi legger vekt på hvordan tiltak i én fase påvirker andre faser av livssyklusen. Dette sykliske perspektivet passer godt sammen med den sirkulære økonomien.

¹ <https://www.forskning.no/norges-forskningsrad-partner-bil-og-trafikk/populaert-med-klimaavgifter/681321>

Svanemerkets krav bidrar særlig til:

- Økt bruk av fornybare, resirkulerte og mer bærekraftige råvarer
- Redusert bruk av skadelige kjemikalier
- Redusert bruk av ressurser og energi
- Kvalitetskrav og levetid
- Produktdesign, demontering og mulighet for å reparere
- Gjenbruk og redesign
- Optimal avfallshåndtering

Svanemerket utnytter samfunnets nåværende rammer for sirkulær økonomi best mulig. Vi tar utgangspunkt i den tilgangen vi har til råvarer og avfallssystemer her i Norden, og formulerer våre krav slik at det blir enklere for virksomhetene å delta i den sirkulære økonomien.

Gjennom Svanemerkets miljøkrav får **produsentene** en konkret oppskrift på hvordan de kan:

- Produsere mer ressurseffektivt
- Bruke mindre skadelige kjemikalier
- Oppfylle krav til kvalitet, levetid og reparerbarhet osv.

Ved å velge svanemerkede produkter kan **innkjøpere og forbrukere** gjøre gode valg med tanke på sirkulær økonomi – uten at de trenger å være eksperter på området selv.

Om Miljømerking Norge og Svanemerket

Svanemerket ble opprettet etter initiativ fra Nordisk råd i 1989, og er det offisielle miljømerket i Norge og de andre nordiske landene. EU Ecolabel er det offisielle miljømerket i EU. Miljømerking Norge forvalter begge de offisielle merkeordningene i Norge, og får driftstilskudd fra Barne- og familiedepartementet (som del av forbrukerpolitiske apparatet) for å gjøre dette. Øvrig drift finansieres av avgifter produsenter som vil sertifisere sitt produkt betaler. Ordningen drives på non-profit basis.

Svanemerket er kjent for 96 prosent av den norske befolkningen, og 77 prosent har tillit til at et svanemerket produkt er et godt miljøvalg (Nordic Consumer Sustainability Index 2024, Opinion). På det norske markedet finnes det over 40 000 svanemerkede produkter innen ca 250 ulike typer produkter. Alt fra vaskemidler, papir og klær til hoteldrift, bygg og investeringsfond kan sertifiseres.

18 prosent av den norske befolkningen kjenner igjen logoen til EU Ecolabel (Opinion 2023). Det finnes en del sertifiserte produkter på det norske markedet. Det er 13 norske lisenser på EU Ecolabel, de produserer hovedsakelig produkter for bedriftsmarkedet.

Både Svanemerket og EU Ecolabel er miljømerker type 1 etter ISO 14024-standarden. Det betyr at de er tredjeparts, uavhengige ordninger som ser på hele livssyklusen til et produkt og alle relevante miljøproblemer som kan oppstå underveis. Merkene stiller bredspektrede krav, utvikler kravene i åpenhet, og reviderer dem jevnlig. I forbindelse med nye og reviderte krav er det offentlig høring på de foreslåtte kravene.

Dersom dere ønsker utfyllende informasjon eller har noen spørsmål, er det bare å ta kontakt.

Vennlig hilsen

Audrun Utskarpen

Senior miljørådgiver

Miljømerking Norge/Svanemerket